
De første skovfester i Egebæksvang Skov

I 1841-42 opstod en strid mellem Helsingørs borgere på den ene side og Tíkøbs landbefolkning på den anden. Striden handlede på overfladen om, hvor og hvordan man skulle fejre den spæde begyndelse på en demokratisering af det danske samfund – de såkaldte "rådgivende stænderforsamlinger". Imidlertid havde striden også andre og dybere forklaringer. Dels politiske forskelle, men også gamle forskelle mellem by og land, der var særligt udtalt i Helsingørs omegn på grund af, at Helsingør og det omliggende land orienterede sig i hver sin retning. Helsingør mod havet og Skaane, Tíkøb sogn mod Nordsjælland og København.

af Kjeld Damgaard

De såkaldte "28. Maj Fester" var starten på en lang tradition i Egebæksvang, hvor man brugte skoven til at festligholde forskellige begivenheder eller senere samle penge ind til diverse formål. Men det hele begyndte i 1840'erne.

Stænderforsamlingerne

Det var et ønske fra hertugdømmet Holsten, der på den ene side hørte under den danske konge,

men samtidig var medlem af Det Tyske Forbund, at der i begyndelsen af 1830'erne fremkom tanker om en rådgivende stænderforsamling. Sådanne var nemlig indført i den øvrige del af Det Tyske Forbund allerede i 1815. I 1831 havde statsrådet i Danmark forhandlet en løsning på plads – og løsningen var, at der ikke blot blev indført stænderforsamlinger i Holsten, men også i Slesvig og i selve Danmark. I alt fire forsamlinger blev oprettet med sæde i hhv.

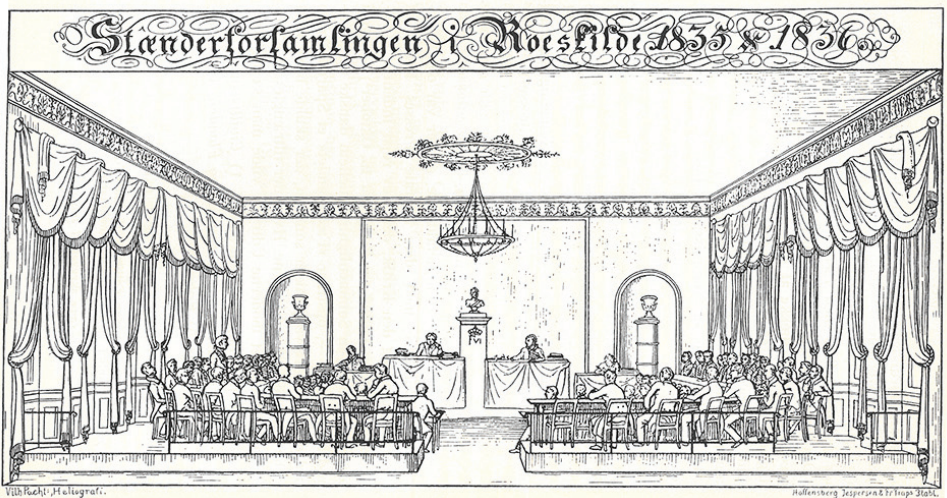
To sammensatte kort fra 1857, der viser Egebæksvang skov og omegn. Desværre viser kortet ikke placeringen af "salonen" i skovkanten, men antagelig har den stået tæt ved den ejendom, der på kortet er betegnet "Øresundsløst". Håbets sten er markeret lidt sydligere. Bemærk i øvrigt, at der ikke er megen bebyggelse, så der fra skoven var udsyn over Øresund.

Roskilde, Viborg, Slesvig by og i Itzehoe i Holsten. Der kom dog til at gå 3 år, før den endelige plan blev offentliggjort. Den indebar, at vælgerne skulle stemme gruppevis indenfor den stand, de tilhørte, hhv. godsejere, grundejere i købstæderne og landejendomsbesiddere. Hver gruppe skulle så vælge et lige stort antal medlemmer til stænderforsamlingen. Bønderne, som i øvrigt kun var selvejere (de mange fæstebønder havde ikke valgret og valgbarhed), var såle-

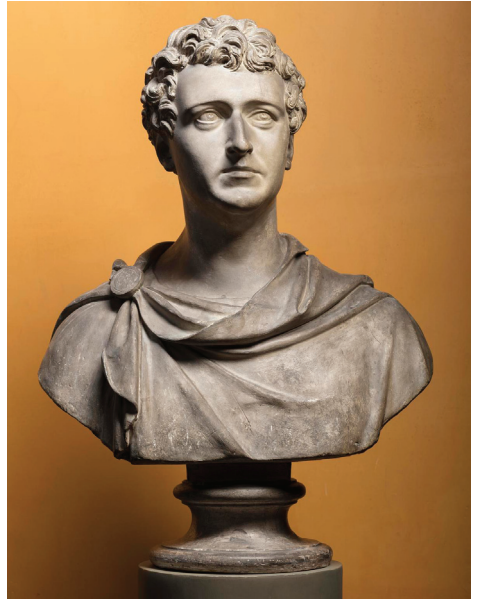
des stærkt underrepræsenteret. I alt fik kun ca. 3 % af befolkningen stemmeret. Sjællands Stænderforsamling kom til at bestå af 70 medlemmer, og det første møde blev afholdt i oktober 1835. Valgt i Helsingør blev den kongednævnte borgmester Jacob A. Stenfeldt, der klart kunne kaldes konservativ i ordets oprindelige forstand.

Kun rådgivende

Stænderforsamlingerne var alene rådgivende for den enevældige

Tegning af Den Rådgivende Stænderforsamling i Roskilde 1835. De deputerede fra Sjælland og omliggende øer ses til højre og venstre i salen. I midten tv ses A.S. Ørsted og th professor Schouw. Selvom stænderforsamlingerne kun var rådgivende, blev det via dette forum muligt at diskutere statsanliggender relativt frit - skønt der stadig var enevælde.

De to enevældige konger der regerede i den periode, hvor der var rådgivende stænderforsamlinger: Til venstre Frederik den VI, som regerede 1808-39. Som kronprins var han varm tilhænger af reformpolitikken i slutningen af 1700-tallet. Men skuffede i sin tid som konge ved at være mere konservativ og modstander af reformer. Han accepterede dog etableringen af de rådgivende stænderforsamlinger i 1830'erne.

Til højre ses hans efterfølger fætteren Christian VIII, der i en kort periode var konge af Norge i 1814 - og som gav Norge en ny demokratisk forfatning den 17. maj 1814. Forventningerne til hans demokratiske sindelag var derfor store, da han i 1839 overtog tronen efter sin fætter. Men det blev ikke i hans regeringstid, at grundloven blev vedtaget.

konge. I praksis skulle de drøfte regeringens og kongens forslag, men det blev mere og mere almindeligt, at forsamlingerne selv stillede forslag. Det var – på trods af

den manglende indflydelse – alligevel en slags start på demokratiet.

Da kong Frederik VI døde i 1839 var der høje forventninger

Jacob August Stenfeldt (1783-1858) blev byfoged (politimester) i Helsingør i 1813 og borgmester samme sted i perioden 1820-48. Desuden var han stænderdeputeret 1834-41.

til den nye konge Christian VIII. Forventningen var, at han endelig vil give magten helt eller delvist til stænderforsamlingerne – eller til en rigtig rigsdag. Det skete imidlertid ikke, og det var derfor skuffede borgere, som i 1841 gik til valg for at vælge nye stænderdeputerede.

Orla Lehmann (1810-70) var uddannet cand.jur., men var de liberales førende politiker igennem et par årtier. Især var han som stænderdeputeret aktiv fortaler for en fri forfatning.

Valget i 1841

Forud for valget som stænderdeputeret den 8. januar 1841 havde Stenfeldt meddelt, at han ikke genopstillede p.g.a. helbredsproblemer. Imidlertid opfordrede stærke konservative kræfter ham til at genopstille og som Galschiøt skriver: "... så var der pludselig ikke noget i vejen med helbredet."

Niels Peter Kirck (1802-64) fik i 1827 borgerskab som skibsklarerer i Helsingør. Senere fik han tillige borgerskab som købmand. Det var ikke mindst hans fortjeneste, at festerne i Egebæksvang i perioden 1842-57 blev gennemført. Han var medlem af Helsingør Byråd og stænderdeputeret i perioden 1841-48.

Som modkandidat var egentlig opstillet den kendte liberalist, Orla Lehmann, der stærkt argumenterede for en ny grundlov og en demokratisk forfatning. Imidlertid blev han ved tidligere afholdt valg allerede valgt på Fyn i en anden kreds. I stedet opstilledes den lokale skibsklarerer, N. P. Kirck. Han var udpræget liberal i sit syn på sociale og politiske forhold. Og han var derfor et naturligt valg som modkandidat til Stenfeldt. Den liberale fløj i Helsingør havde netop i de år fået medvind, da der var stor skuffelse over de manglende fremskridt i forhold til øget demokratisering.

I den lokale konservative avis, Hel-

singørs Avis skrev man om de liberale – her kaldet "de radikale": *"Det radikale Partis Feltraab er Konstitution og konstitutionelle Garantier; det vil ødelægge det gode gamle danske Forhold mellem Konge og Folk. Partiet er vel kun ringe og svagt her i Byen ... og søger at give Valget et Udfald, hvorefter Helsingør vil blive regnet blandt de radikale Stæder her i Landet, hvortil det sandelig ej hører."*

Ved valget mødte 165 af kredsens i alt 239 indskrevne vælgere. Det var med andre ord en beskednen valgprocent på 69. Med 86 stemmer valgtes Kirck, og tilmed valgtes en anden liberal toldkasserer W. Schmidt som suppleant. Det var med andre ord et stort nederlag for det konservative parti.

Forslag om 28. maj fest

Ved den efterfølgende sejrsfest opstod ideen med, at man – ligesom i andre danske byer – holdt en 28. maj fest til minde om provinsialstændernes indførelse.

Selvfølgelig vakte udfaldet af valget de konservatives harme. Og Kirck og festen blev angrebet i flere aviser, der enslydende skrev

om Kirck, at *"Han er er virksom Mand i sit Fag, men mangler aldeles de Kundskaber og den Dannelses, man kan fordr af en Stænder-Deputeret."*

Den ultrakonservative avis, "Dagen" kaldte festen *"a radical dinner"* uden nationalfølelse og de radikale i Helsingør et selskab, der ved sin fremfærd *"undergraver den sande Folkelighed og Fædrelandskærlighed"*.

Men beslutningen om at holde 28. maj fest i Helsingør stod ved magt. I Helsingør var hensigten at prøve at samles i *"Enighed og Samdrægtighed"*, men straks ved det forberedende møde i læseforeningen gik det galt; dog ikke mellem konservative og liberale, men mellem by- og landboere. Landboerne ville have en folkefest, hvori alle kunne deltage helst ude i det fri. Byboerne ville have en af de sædvanlige festmiddage.

De liberale bøjede sig denne gang for det stenfeldtske partis ønsker og der blev arrangeret en dîner á 3 rdl. på skydebanen. Landboerne derimod med forstraad Sophus Bjørnsen og storgårdejerne, cand. theol. Jens Nimb Lassen, Sindshvile, Jørgen Rasmussen,

Jens Nimb Lassen (1807-1873) var født i Torup Sogn og tog eksamen som cand.theol. I 1836 overtog han proprietærgården Sindshvile ved Kvistgaard. Han blev i 1842 den første formand for Tikøb Sogneforstanderskab og var desuden formand i 1843, 1844 og 1849-50. Han var en af hovedmændene bag 28. maj festerne og de senere grundlovsfester.

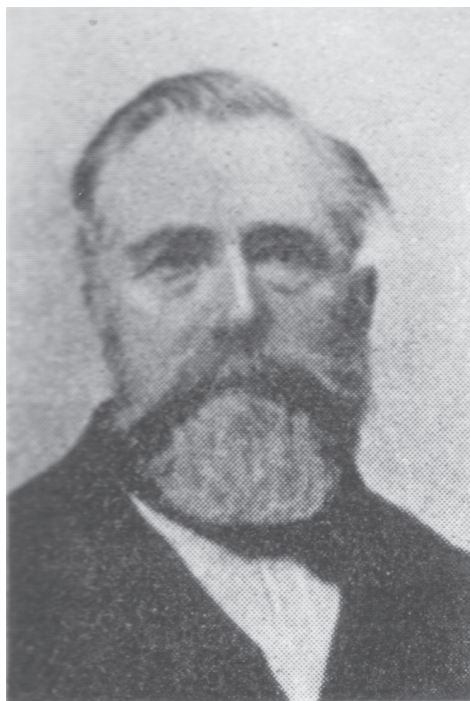
gerup med flere indbød "Tikøb Sogn" til en nationalfest i Egebæksvang. De fik fremlagt lister i kroerne på landet samt i Fredensborg m.h.p. tilmeldinger. Dernæst fik de opført en "salon" og to danseestrader i Egebæksvang.

Festen i Helsingør

Inde i byen ved festmiddagen paa Skydebanen, hvor 80 storborgere, embedsmænd og enkelte deltagere fra København, bl. a. Lehmann samledes, gik det ikke slet saa fornøjeligt til. Rollerne var ligelig fordelt mellem konservative og liberale. Stenfeldt talte for Frederik VI's minde, Thune for Christian VIII, den konservative lodsinspektør Sneedorff for kronprinsen og den liberale købmand Bay for fædrelandet. Men så, da

Lovisenlyst (nu Ørsholt), Hans Chr. Jørgensen, Landlyst (nu Danstruplund), forpagter Tolderlund Kro-

ordet blev givet frit efter de obligatoriske toaster, rejste Thune sig

Jørgen Rasmussen (1803-81) var ejer af Louisenlyst (nuv. Ørs-holt) fra 1839. Han blev medlem af både sogneforstanderskab og amtsråd i 1842. Desuden medlem af folketinget i 1849. Rasmussen var således blandt pionererne i det danske folkestyre. Og derfor var det naturligt, at han var blandt arrangørerne af de store fester i Ege-bæksvang.

og talte for "de sande liberale", der søger at bringe oplysning og frihed ind i alle forhold. Og for "de

Sophus Bjørnsen (1790-1857) vars kovrider med bopæl på Valdemarslund. 1842-44 medlem af sogneforstanderskabet og bl.a. initiativtager til udgravningen af Gurre Slotsruin. Desuden blandt arrangørerne af 28. maj festerne.

agtede journalister" med en særlig hyldest af Orla Lehmann, hvem han ønskede, at han for loven og hele nationen måtte komme til at stå "saa ren og pletfri, som han staar for os."

Dette blev imidlertid for meget for "samdrægtigheden". Det halve selskab rejste sig og råbte hurra

Proprietær Hans Chr. Jørgensen fra Landlyst (nuv. Danstruplund) er her fotograferet sammen med hustruen, Laurence f. Lassen. ejer af Landlyst i perioden 1837-54. Han var blandt initiativtagerne til 28. maj festerne.

for Lehmann, den anden halvdel blev siddende tavse. Det samme gentog sig ved senere taler af Stenfeldt og Bay, og da så Stenfeldt udbragte en skål for kammeråd Schmidt, suppleanten ved

deputeretvalget, fordi den deputerede, Kirck, ikke var til stede, men *"havde vist selskabet den mangel på opmærksomhed at foretrække landboernes fest"*, rejste Lehmann sig *"mod sit ønske"* for at protestere mod den måde, hvorpå hans fraværende meddeputerede Kirck blev angrebet af sin *"besejrede valgkonkurrent"*. Uden at udtale nogen mening om, hvorvidt angrebet blot var upassende eller tillige var uretfærdigt, ville han dog efter sit korte bekendtskab til Kirck sige, at han anså ham for en *"kraftig, hæderlig og frisindet Mand, der nok skulle retfærdiggøre den Tillid, denne oplyste og ansete By havde vist ham"*.

Åben strid

Dermed var *"enigheden og samdrægtigheden"* helt kaput, og konsul Gad søgte forgæves at gyde forsoningens olie over de oprørte bølger ved sin tale om det samlende centrum. – *"Paa en ved slige Lejligheder hidtil ukendt Maade udtalte Partisondringen sig paa det bestemteste og kraftigste"*, skrev Helsingørs Avis i sit festerferat med et suk. Kirck forsvarede dagen efter i avisen sin fraværelse

Avisen Fædrelandet var grundlagt af C. N. David og Johannes Hage og blandt bidragsyderne var Orla Lehmann. Avisens linje var at støtte en fri forfatning, liberalisme og skandinavisme og den refererede flittigt fra Egebæksvang-festerne. Redaktør i perioden 1841-81 var Carl Ploug.

med, at han var blevet indbudt af "skovpartiet" flere dage forinden, "bypartiet" havde indbudt ham. Og da festen i skoven netop havde den karakter af national folkefest, som den efter hans mening skulle have, var han taget derhen. "Overalt", slutter han, "*er jeg tilbøjelig til at tro, at hvis Forfængeligheden havde tilladt Etatsraaden (= Stenfeldt) at forholde sig mere passiv i denne Sag og i Særdeleshed under Festlighederne, saa havde de adskillende Elementer ikke fundet Lejlighed til at optræde saa skarpt imod hinanden, og et muntret og festligt Lag var ikke udartet til Strid og personlige Angreb*".

Skovfesten

Dette var jo ikke så lovende en indledning til majfesterne; men samme dag var festen i Egebæksvang afholdt – og det blev en helt anden og fredeligere fest, helt uden mislyde.

Forud for 28. maj 1842 havde klareret N. P. Kirck og forstråd Sophus Bjørnsen fået rentekammerets tilladelse til at opføre en ny, solid festsalon i Egebæksvang. Den blev 80 alen lang og 20 alen bred (= 50 x 12,5 m) og var forsynet med egesøjler, der bar det flade tag.

Inden i salonen var anbragte bænke langs de tre sider, hvor de, der ikke deltog i dineren, men kun

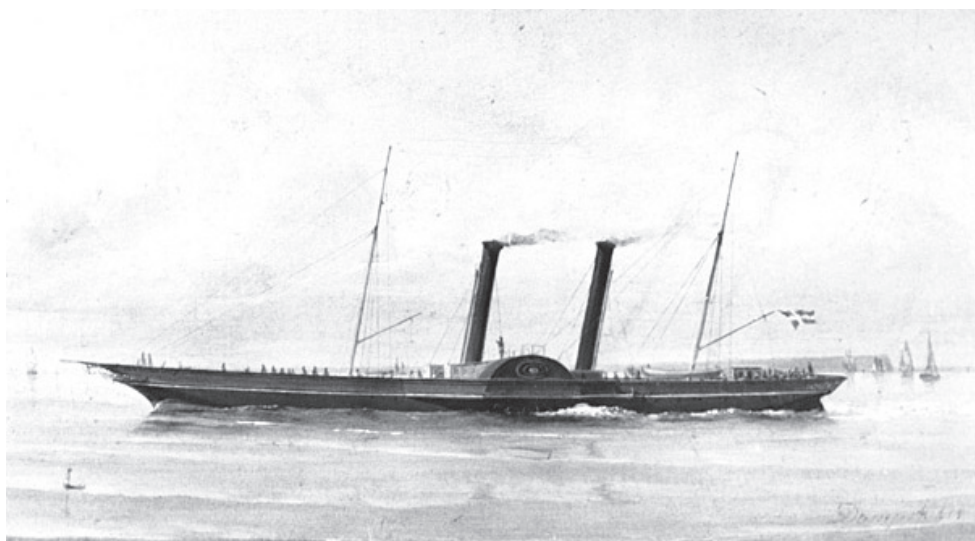
var tilskuere, kunne tage plads. I salens ene ende var anbragt en buste af Stænderinstitutionens giver, Frederik VI. Busten var omvundet med en egekrans og grønt løv, og neden under datoen begivenheden: "28 maj". Resten af salen var pyntet med grønt løv. Udvendig var salonen pyntet med kongens navnetræk, og fra taget vejede det danske, norske og svenske flag. Det var jo i skandinavismens tid. Selve salonen blev opført i nærheden af Skotterup – sandsynligvis i nærheden af, hvor nu Beredskabsstyrelsens kursus-ejendom ligger. Det har dog ikke været muligt at konstatere den præcise placering. På den tid var der stort set ingen bebyggelse, så der var fra pavillonen en flot udsigt over Øresund. Et stykke derfra - henne i skoven - havde man fået den store "Hvidesten" draget frem og kringsat med andre sten. Den kaldtes nu "Haabets Sten" eller "Haabestenen".

Svenske gæster

Festen tog sin begyndelse kl 13, da de svenske gæster ankom – ledsaget af det skånske husarregiments musikkorps. Svenskerne ankom til

stranden pr skib og blev her modtaget af festkomitéen. Herfra ledsagedes de til Håbets Sten, hvor cand.theol. Jens Nimb Lassen i en kort tale – på landmændenes vegne – bød velkommen til festen. Den helsingørske købmand Bay bød lidt senere velkommen i salonen på vegne af Helsingør. Som svar talte Helsingborgs borgmester, Lundberg, der i øvrigt tidligere havde overbragt en broderlig gave til Helsingør, nemlig et sølvdrkkehorn, som endnu opbevares på rådhuset i Helsingør.

Kl 13.30 ankom dampskibet "Hamlet" med gæster især fra København, og kl. 15.00 begyndte middagsmåltidet for de af festens deltagere, der havde købt billet til den. Under denne festlighed udbragtes efter datidens skik en lang række skåler for bl.a. kongen, kronprinsen og Stænderinstitutionen. Senere talte Thune og opfordrede til at tømme et glas *"for en oplyst og frisindet Bonde-, Borger- og Embedsstand i Danmark"*. Efter flere taler, sange og skåler, begav selskabet sig til Håbets Sten under ledsagelse af musikkorpsene, der bl.a. spillede den norske nationalsang, der for de liberale var et for-

Dampskibet "Hamlet" indledte sin rutefart mellem København og Helsingør den 13. maj 1842 - kun to uger før "28. maj festligheden" løb af stablen. Og det var derfor dette skib, som transportererede de mange københavnske gæster til Egebæksvang.

billede p.g.a. nordmændenes frie forfatning, som de havde opnået allerede i 1814.

Håb om yderligere frihed

Her talte Lassen atter og udtrykte bl.a. det håb, at Christian VIII *"vilde fuldende hvad hans foreviede Forgjænger dels havde begyndt, dels forberedet, saasnart Omstændighederne tillode det, og give Danmark en friere Forfatning i Lighed med den, under hvilket vort*

Broderfolk føler sig stærkt og lykkeligt". Et nifoldigt hurra viste, at forsamlingen på omkring 5-6000 mennesker delte denne opfattelse. Der var jo stadig enevælde i Danmark og begrænset frihed til at tale – så Lassen måtte udtrykke sig med forsigtighed, men meningen var jo tydelig: Se nu at få indført en fri forfatning. Som vi nu ved, måtte Lassen og alle andre danskere vente til 1849, før der for alvor skete en forandring. Dog

kom der på lokalt plan forholdsvis demokratiske valg allerede i slutningen af 1841. Det var valgene til de lokale sogneforstanderskaber og amtsråd, der begge begyndte arbejdet i 1842.

Men tilbage til festen i 1842: Kl. 19.00 samledes man til dans i salonen og på de to danseestrader. Dette fortsatte til kl 21.30, hvor forsamlingen kunne nyde et stortilet fyrværkeri, hvor man bl.a. på aftenhimlen kunne se Frederik VI's og Christian VIII's navnetræk. Dansen fortsatte derpå til kl 24, hvor der blev sunget en fælles-sang. Herpå genoptoges dansen til kl 4 om natten, da de svenske gæster blev fulgt tilbage til skibet ved stranden. Her tog man en bevæget afsked med de dem. Med 3. Livregiments musikkorps i spidsen drog mængden gennem skoven under afsyngelse af Carl Plougs frihedssang. Kl 5 om morgenen var der morgenmad (dengang kaldt frokost) i salonen. Efter endnu en skål – denne gang for Orla Lehmann – opløstes selskabet. Forinden havde man dog lovet sig selv og hinanden at mødes samme sted året efter.

Skandinavismen

Der havde været grøde i de skandinaviske følelser i den sidste halve snes år før denne begivenhed. Ikke mindst i byerne på begge sider af Sundet, hvor man gæstede hinanden for et godt ord både vinter og sommer. I vinteren 1838, da Sundet efter 9 års forløb atter engang var fast frosset fra bred til bred, var der folkevandring mellem Helsingør og Helsingborg hele februar og langt hen i marts. Helsingborgerne kom over med fakler og de skånske husarers musikkorps. En ugestid efter gengældte helsingoranerne besøget og medbragte en fane med dansk og svensk flagmærke, som overrakte Helsingborgs borgmester Lundberg, der var ivrig skandinav og en stor danskerven. Hen på sommeren kom så helsingborgerne med borgermesteren i spidsen. De medbragte et sølvforsiret drikkehorn, som overrakte borgermester Stenfeldt som en gave til byen. På hornets sølvbeslag var indgraveret et Edda-vers. Det var på den baggrund, at det svenske besøg kom i stand. Bemærkelsesværdigt var det, at Helsingborgs borgmester deltog i folkemødet i

Maifest i Egebæksvang den 28de Mai 1844.

Medlemmerne af 28de Maifestsabet i Egebæksvang underrettes herved om, at undertegnede Comité arrangerer den sædvanlige Fæst i Anledning af Stænderinstitutionens Stiftelsesdag, hvortil Billetter for faste Medlemmer kunne afhentes hos Undertegnede, Rohde i Helsingør og Krog i Hillerød mod Erlæggelse af det aarlige Contingent i Adb. for Herre med Dame.

Sammefteds vilde Løverdagen for Pinitesdag Billetter, gældende for Besøgende, erholdes imod en Betaling af 1 Adb. for en Herre og 3 Mk. for en Dame, ligesom og ved Indgangen. Endver, som ønsker Afgang-Billet til Dineen, der begynder i Maifest-Salonen om Eftermiddagen Kl. 2, vilde benvende sig til Gæstgiver Jensen i Hotel du Nord i Helsingør.

Comiteen for Maifesten i Egebæksvang, d. 12. Mai 1844.
N. P. Kirck. Fr. Rohde. Haffstrøm. Lassen.
Kall. Tolderlund. Rasmussen. Krog.

*Annonce i
Berlingske
Tidende
den 24. maj
1844.*

Egebæksvang – og ikke i det fine officielle arrangement på Skydebaneselskabet i Helsingør.

Årene efter

Det var især på grund af N.P. Kirck fra Helsingør, at der atter i de følgende år blev arrangeret nye festligheder på den samme dato, 28. maj. Men det skal tilføjes, at der absolut var en trofast række hjælpere i især Tikøb Sogn. Lassen, Bjørnsen, Rasmussen, Tolderlund, Rohde blev suppleret med Kall fra Borsholmgaard og Hafstrøm fra Helsingør.

Kirck var utrættelig med at sørge for at arrangementet blev en oplevelse også i årene derefter. Han skaffede fremragende talere til middagen, fik forhandlet god mad, bestilte musik, kulørte lamper, fyrværkeri og utallige andre småting.

Gennem Orla Lehmann og arbejdet i Stænderforsamlingen havde Kirck lært at kende de ledende liberale politikere i Danmark, og de fulgte gerne opfordringen til at komme til årets 28. maj fest. Datidens kendte politikere med flere deltog således på stribe: Foruden

Tre af de talere, som en eller flere gange aflagde besøg i Egebæksvang som talere. Fra venstre papirfabrikant J. C. Drewsen, i midten politiker D.G. Monrad og til højre professor H. N. Clausen. Alle tre var stærke fortalere for en fri forfatning og havde stor indflydelse på den politiske udvikling i årene frem til grundloven og i årene derefter.

Orla Lehmann også papirfabrikant J. C. Drewsen fra Strandmøllen og Steen Steensen Blicher, der stod bag det første lignende 28. maj møde på Himmelbjerget i 1839. Desuden D.G. Monrad, som i 40'erne var udgiver af nogle skrifter med navnet "Flyvende politiske Blade", der var stærk fortaler for et konstitutionelt monarki. Hertil kom en lang række personer, hvis navne for længst er kommet i baggrunden p.g.a. den efterfølgende udvikling. Men festerne i Egebæksvang var ligesom dem på Himmelbjerget og på Skamlings-

banken i Sønderjylland et udtryk for et stærkt tiltagende ønske om demokrati.

Maleriet, der ikke blev udført

Ved festen i 1844 talte papirfabrikant Drewsen til en tusindtallig skare ved "Håbets Sten". Blandt tilhørerne var blandt andet den kendte kunstmaler Jørgen Sonne, som fik den idé, at denne scene i skoven kunne blive et interessant og stemningsfuldt motiv til et maleri. Orla Lehmann, N. P. Kirck m.fl. var straks med på idéen. Og der blev holdt en festlig sammen-

komst den 14. juni i Egebæksvang, hvor forslaget blev vedtaget, og hvor der straks blev indsamlet 130 rdl. Der skulle bruges 800 rdl til at lønne Sonne, og det lykkedes ikke. Baggrunden var, at initiativtagerne mente, at det burde være Helsingør og Omegn – derfor indkom kun et mindre beløb fra udenbys beboere. Især fordi en del af de konservative i Helsingør ikke havde lyst til at støtte projektet, som de dybest set ikke var enige i. Derfor indkom kun 250 rdl og sagen måtte opgives. Der blev ikke malt et maleri af festlighederne i Egebæksvang. Set med nutidens øjne virkelig er det ærgerligt.

1845

Om festen i 1845 haves en førstehåndsberetning, som ikke bare beskriver selve festen, men også baggrunden for den store deltagelse. Skribenten er den svenskfødte Oscar P. Sturzen-Becker, der oprindeligt var redaktør i Helsingborg, men som i flere år opholdt sig i København. Han var desuden skandinavist og havde stærk forbindelse til den danske skandinavist forfatteren Carl Ploug. Hans skildring af begivenhederne er

dateret juni 1845:

"Den skønneste Sommermorgen i sidste Uge, den 28. maj, Dagen for Stænderforsamlingens Oprettelse, var en Mængde Københavnerne blevet lokket til at tage med Dampskibet Hamlet til Helsingør, i hvis Nærhed en større Folkefest hvert Aar plejer at finde Sted denne Dato. Det var et meget blandet Selskab og man kunne let Dele det i to Dele, de, der tog op for direkte at deltage i Festlighederne og de, der kun agtede at være Tilskuere. De første bestod af en gruppe Studenter, adskillige Borgere og næsten hele den liberale Hovedstadspressen, de andre af en aristokratisk Kærne af Corps Diplomatique, parfumerede Herrer med Baand i Knaphullet og med de snilleste Verdensmandstanker bag de friserede Lokker. Der var noget komisk ved at se disse fornemme Herrer trænges mellem slige Plebejere som Monrad, Ploug og Lehmann, og jeg gad vist, hvad en vis olympisk Markise (thi de Herrer Diplomater havde deres Damer med) ville have tænkt, hvis hun, da hun ved en rulning af Skibet nær var faldet i Armene paa en lille sortsmudsket Herre, havde vidst, at den fremmede Person var

Oscar Patric Sturzen-Becker (1811-69) var svensk forfatter og journalist - ofte under pseudonymet Orvar Odd. Han var fra 1844 bosat i flere år i København og skrev her flere rejseskildringer. Han nærede stor sympati for de liberale ideer og for skandinavismen.

Udgiveren af det »détestable«, det nedrige, det vederstyggelige Blad »Corsaren«, selveste herr Goldschmidt! -"

Efter beskrivelse af turen op til Helsingør og præsentation af byen og Kronborg fortsætter Sturzen-

Becker:

Om Helsingør

"Skønt Helsingør paa grund af de lokale Forhold maa være en ret kosmopolitisk Købmandsby, må man dog ikke tro, at de kommercielle interesser har udelukket deltagelse i Fædrelandets politiske Anliggender og Spørgsmaal. Helsingør har tværtimod ved flere Lejligheder vist sig som en særdeles patriotisk by, som ikke har tøvet med at aabent stille sig i første Geled i den liberale og fremrykkende Fælankø. Et udtryk for dette Sindelag finder man ogsaa i de aarlige Fester i Egebæksvang for at fejre Stænderforsamlings Aarsdag. De første Aar efter oprettelsen afholdt man saadanne Fester i København og flere andre Steder, men efter det desværre har vist sig, at de store Resultater af denne Institution har indskrænket sig til lutter negative Demonstrationer, hule adresser og fromme Ønsker er Folk nu begyndt at køles selv overfor Festerne den 28. Maj, og det er nu kun Helsingørs

Sådanne mærker bar de deltagende ved festerne i Egebæksvang. I lakstemplet står "28. Maj" Stemplet til venstre er billetsælgerens.

Indbyggere, som trofast holder ved, ganske vist ikke for at hylde den ufuldstændige Lykke ved en Repræsentation, som faktisk intet betyder og om hvis illusoriske Værdighed ingen længere forledes til at nære taabelige Forhaabninger, men for at faa Lejlighed til en Gang om Aaret at mødes med hinanden og gæster fra egnen og Hovedstaden til en lille »political dinner« og diskutere Dagens Problemer."

Folkefest

"Hvad der giver denne Aarsfest i Egebæksvang en særlig Betydning, er dens egenskab af Folkefest i ordets dybere Forstand, thi egens Almue plejer at indfinde sig talrigt, og det ikke blot for at more sig en dag i det grønne, men også

for at lytte til de taler, som bliver holdt, for at høre hvad "Avissskriverne fra Kjøbenhavn", hvad den stænderdeputerede hr. Lehmann eller den frihedsvarme Gamling Drewsen har at sige. Det er vigtigt at konstatere den Interesse, hvormed den danske Bondestand ser paa den slags "meetings" efter engelsk Mønster; Himmelbjergfesterne og Skamlingsbankefesten er af den art, og man paaænker i Aar endnu et Møde i Holbæk Amt. Det fører vel ikke til noget afgørende politisk Skridt, at en Avis-skribent eller en Ejendomsbesidder staar op paa en Sten eller Høj og holder en Tale, men det vænner dog den store Masse til efterhaanden at deltage i det offentlige Liv, de bibringer Folket en Smag for parlamentariske Hverv og lokker

det til endelig selv at prøve sig og lægge et Ord på Vægtskaalen i Fædrelandets Anliggender. Det er festerne paa Skamlingsbanken som har skabt et Talent som Laurids Skau, og han bliver sikkert ikke den eneste fra denne Skole."

"Dyrehave"

med hundredvis af telte

"Egebæksvang er en dejlig Bøgeskov ved Sundet en halv Mil syd for Helsingør. Man har her til brug, for 28de Maj-festerne opført en stor aaben Pavillon, som ved disse lejligheder dekoreres med Bøgeløv, Blomster og utallige Flag, af hvilke sidste den nærliggende Havneby let leverer det nødvendige. Ogsaa udenfor Bygningen vajede de skandinaviske Flag som Velkomsthilsen til Gæsterne fra Byen og Hovedstaden. Hele Skoven var forandret til en slags »Dyrehaven«. I Hundredevis af Telte og Barakker ses overalt, Taskenspillerteatre, Musik, Kafeer, Ølboder og Tobakskiosker og over dem alle det skønne Dannebrog på en høj Stang. De mange rød-hvide Flag tog sig smukt ud i den grønne Skov.

Hæderværdige bondemænd

"Den subskriberede Middag, hvortil et prægtigt hesteskoformet Bord var dækket i den store Pavillon, talte sikkert et par hundrede Gæster, hvoriblandt temmelig mange Damer; man bemærkede ogsaa mangan hæderværdig Bondemand, som med sin kære Viv ved Siden, slog sig ned blandt Herrerne fra Staden. Rundt om Pavillonen var dannet ligesom et Amfiteater, og her saas foruden en del Godtfolk fra Helsingør og de nærliggende Herregaarde en stor mængde Bondefamilier som tilskuere til Festen, Husbonden med sine Karle med højtidelige Halsbind, Konerne og Døtrene i nystrøgne Kjoler og pyntelige guldbroderede Huer."

Stænderinstitutionen

- et mellem spil

"Formanden aabnede Festen med en Velkomsttale og Orkestret stemte i med en Sang. Talerne og de til Lejligheden forfattede sange drejede sig naturligvis hovedsagelig om det gamle Emne: Den 28. Majs betydning for Danmark; men det var bemærkelsesværdigt, hvorledes de forskellige Talere reserve-

Den oprindelige "Hvidesten" blev i forbindelse med 28. maj festerne omdøbt til "Haabets Sten" - man håbede på en kommende fri forfatning. Den blev dog også kaldt "28. maj Stenen". Efter grundlovens indførelse blev stenen omdøbt til "Grundlovsstenen" og datoen ændret til 5. juni 1849.

rede sig mod den Fortolkning, at Festlighederne gjaldt Stænderinstitutionens Form og Virksomhed; man fæstede sig mindre ved det opnaaede under denne Folkerepræsentations Auspicier, end man udmalede det haabefulde, som muligvis kunne dannes deraf; ja, en Taler sagde rent ud, at hele det nuværende Statsliv i Danmark var at betragte som et saadant Mellem spil, hvor Folkene, ligesom Individet og den hele natur trænger

til en lille Lur, for derefter at blive saa meget mere frisk."

10.000 besøgende

"Efter Maaltidets Afslutning blev der holdt endnu flere Taler for den stadigt voksende Tilhørerskare, som nu i Eftermiddagens løb var steget til ca. 10.000 Personer. Det foregik nu ude i Skoven ved en ret anseelig Sten, af Tradition regnet for Tingssted, der benyttedes til Talerstol. Bland andre talte her Orla

Lehmann, som »de variis rebus et nonnullis aliis« (= om forskellige Emner og forskellige andre Ting) i en kvart Time holdt det mest straalende Foredrag, jeg endnu har hørt af ham. Ogsaa Drewsen talte til Folket. Det var i Sandhed et imponant Skuespil, hele den brogede Forsamling, lyttende til en politisk Taler ude i den frie Natur under Bøgenes skyggefulde Kroner og i Beskuelse af »det evige Hav«. Man opdager i et saadant Øjeblik, hvad der kan skabes ved Massernes Kraft, og den Stund vil vel komme engang rundt omkring paa Jorden, da der ogsaa maa gøres noget ved den."

Byfrøkner og bondepiger

"Senere om Aftenen var der almindelig Dans i Festpavillonen. Borgere, Sømænd, Studenter og Bønder tog sig her en munter Vals skiftevis med Byfrøknerne og Bondepigerne. Det var den mest fuldkomne Folkelighed, man kan tænke sig, og det er rigtigt, at Glæden intet Øjeblik udartede skønt den var befriet for al Etikette. De diplomatiske Herskaber fra Hovedstaden stod nogle Øjeblikke forsigtigt i Døren og saa til.

Resultatet af denne naadige Kiggen blev, at de fandt det "excessivement drôle" (= overmåde morsomt). Ved Nattens Frembrud blev der tændt Festblus flere Steder i Skoven og et lille Fyrværkeri, hvis Raketter lystigt hvirvlede op over Trætoppene, mens jeg begav mig bort fra dette Sted, ret trætt og ret støvet, men ogsaa ret fornøjet med Dagens Oplevelser."

Således sluttede Sturzen-Becker sin beretning fra sommeren 1845.

1846

Året efter deltog et par mindre kendte liberale som talere. Den ene var avisen "Københavnsposten"s redaktør, J.P. Grüne. Denne havde netop haft en større polemik med Søren Kierkegaard, der tilhørte den konservative fløj i dansk politik. Grüne sagde i sin tale, at han håbede på lige og almindelig valgret. Valgretten var jo dengang uløseligt forbundet med grundejendom – og den tanke var så radikal, at selv den fremskridtsvenlige avis "Fædrelandet" anså det for helt illusorisk. Også den satiriske avis, "Corsaren"s redaktør, M. A. Goldschmidt var taler. Også han var kontroversiel i de konser-

vative kredse. Hans avis opnåede da også adskillige gange at blive beslaglagt af den daværende censur. Godschmidt måtte da også senere samme år opgive at udsende bladet.

Da Oscar Sturzen-Beckers referat fra festen i 1846 blev offentliggjort i avisen "Fædrelandet", var det straks emne for stærk kritik i den konervative presse. Allerede den 11. juni 1846 skrev redaktør af "Fædrelandet" og kendt digter Carl Ploug, således en opfordring til N. P. Kirck i Helsingør, hvori han bad om, at Kirck eller komiteen bag "28. maj Selskabet" berigtigede den svenskfødte Sturzen-Beckers referat.

Ploug var således bange for, at *"Angrebet paa Sturzen-Becker kun er et enkelt Led i den hele Kjæde af løgnagtige og nedsættende Bagvadskelser rimeligvis for at forskaffe vor faderlige Regering en Slags Anledning til at jage*

Program over 28de Maifest i Egebæksvang.

1. Dineen begynder Kl. 2 Eftermiddag og ophører Kl. 5. Foruden Deeltagerne i samme kan Enhver, som er forsynet med Billet til Festen, erholde Adgang i Salonen under Dineen.
2. Den egentlige Fest tilkjenbegives ved 3 Kanonstød Kl. 4—5 Eftermiddag, paa hvilken Tid, under Ledsgælle af Musik, drages fra Salonen til „Haabets Steen“, hvorfra Taler holdes.
3. Dandsen i Salonen begynder Kl. 7—8 Aften.
4. Hornmusik i Skoven paa paasende Steder.
5. Fyrværkeriet afbrændes præcise Kl. 10 Aften, hvilket tilkjenbegives ved 3 Kanonstød.

Anmærkninger:

- a. Komiteens Medlemmer, som for en Deel have at drage Omsorg for god Orden, ere forsynede med Tegn, hvorpaa staaer anført „Comitee-Medlem.“
- b. Deeltagerne i Festen kunne under hele Tiden erholde Forfriskninger hos Hr. Sack i 2de i Salonen dertil indrettede Bufeter.

 Billetter til Dineen a 1 Rbd. 2 Mk. erholdes den 28de Mai i Egebæksvang hos Hr. Sack. Helsingør, den 19de Mai 1847.

Bestyrelsen.

I Berlingske Tidende den 27. maj 1847 kunne man læse denne annonce om festen i Egebæksvang den følgende dag.

ham ud Landet."

Klimaet i debatten var med andre ord hård.

1847

Det blev sværere og sværere at få københavnernes til at komme til festen. Også talernes antal faldt

og i 1847 var der faktisk kun lokale talere, som ikke trak nær så mange tilskuere som normalt – og deltagelsen i dinéren var ganske ringe. Men endnu kunne festen dog fremvise et tilskuertal på omkring 5.-6.000 mennesker.

Festen varede til den lyse morgen, men blev den sidste i en år-række. Året efter var der dels indledt forhandlinger om valget til en grundlovgivende forsamling, dels var krigen med slesvig-holstenerne begyndt (1. slesvigske krig).

5. juni festerne

Den slesvigske krig var afsluttet i 1851, og en genopliven af 28. maj festerne i skoven skete derfor først i foråret 1852. Komiteen bag havde fået finansministeriets tilladelse til at benytte skoven til folkefester – foreløbig for en 6-årig periode. Salonen var blevet repareret og Frederik VII's buste stillet op ved siden af Frederik VI's dito. Komiteen indbød endda kongen og dronningen til at deltage i dineren og selve festen. Efter sigende var kongeparret indstillet på at deltage, men da dagen oprandt, var der intet kongepar.

Programmet var stort set det

samme som i 1840'erne, dog tillod man nu også damer til dineren. Kirck var fortsat den førende i komiteen. Kredsens folketingsmand, professor H. N. Clausen holdt hovedtalen og indviede "Håbets Sten", der nu havde fået indhugget ny tekst: "Den 5te Juni 1849" – nu med navnet "Grundlovsstenen". Dernæst fulgte flere af de gamle kendinge som talere, bl.a. Rohde, Lassen og Rasmussen. Det gennemgående tema var naturligvis indførelsen af grundloven og den lovende fremtid for folkestyret. Men der var også malurt i bægeret – Regeringsråd Tiemroth nævnte den svære situation, der var opstået i Slesvig-Holsten efter afslutningen af krigen. Ikke mindst fremkomsten af flere "små konger" i stedet for en samlende fælles konge. Dermed sigtede han naturligvis til de slesvig-holstenske hertuger, som da også senere skulle blive en udfordring for Danmark i den 2. slesvigske krig.

Ny folkefest til minde om Isted-slaget

Grundlovsfesten var så stor en succes, at man allerede halvanden måned senere indbød til en ny fest

F e s t i Egebæksvang.

Lørdagen den 5te Juni d. A., Årsdagen paa hvilken Danmarks Riges Grundlov blev givet, festligholdes i Egebæksvang saaledes:

Kl. 3 begynder Dinen i Salonen, hvilket tilfjendegives ved 3 Kanonstød.

Kl. 5 drages i Procession til „5te Juni Stenen“, hvor Løser afholdes; derefter musiceres i Stoven indtil Nationalballet begynder i Salonen, hvilket tilfjendegives ved 2 Kanonstød og vedvarer til Kl. 4 om Morgenen.

Entreen til Salen og Ballet er for faste Medlemmer 4 Rd. for en Herre og Dame, og 1 Rd. for en Herre og 3 Rd. for en Dame, der ikke ere indtegnede som faste Medlemmer.

Billet til Dinen a 10 Rd. erholdes hos Beværteren Hr. Bojesen.

Billetter til Salonen erholdes i Billetcontoiret i Egebæksvang, eller forinden hos undertegnede Kjøbde i Selvinger.

Til Bequemmelighed for de Dampskibe, som muligens maatte anløbe Egebæksvang, tjener til Underretning, at en Landgangsbro vil blive udlagt.

Væsen. Tolderlund. Kjøbde. Kæster.

Berlingske Tidende 4. juni 1856.

i Egebæksvang. Denne gang var anledningen, at det var årsdagen for Slaget ved Isted. Det fandt sted den 25. juli 1850 mellem den danske hær og en Slesvig-holstensk oprørshær. Slaget, der er det største i Danmarkshistorien med i alt ca. 64.000 soldater, blev vundet af danskerne og blev indledningen til, at den slesvig-holstenske oprørshær måtte opgive al videre modstand i januar 1851.

Denne begivenhed mindede

om de forrige fester. Salonen var dog nu udsmykket med navnene på flere højtstående officerer, der var faldne under slaget. I stedet for en middag var der en "collation" d.v.s. et let måltid. Til festen var indbudt 2. Jægerkorps' officerer, sergenter og underofficerer. Desuden deltog den russiske eskadres admiral og skibschef – fordi deres skibe netop lå ud for kysten på den tid. Som det var sædvane udbragtes skåler for snart sagt alle, der kunne skåles for.

Efter det lette måltid begav man sig til grundlovsstenen, hvor man sang en sang af Carl Ploug og hvor proprietær J.N. Lassen fra Sindshvile også denne gang holdt festtalen. Kl. 19 begyndte dansen i salonen, og ude foran "på plænen", som der står i referatet, "musicerede et russisk musikkorps". Efter mørkets frembrud kastedes raketter fra de russiske orlogsski-

Da Frederiksborg Amts Landboforening, efter en tidligere Indbydelse har arrangeret et Dyrskue, hvortil en stor Deel af denne Omegns Beboere rimeligviis give Møde, vil „5te Junis festen i Egebæksvang“ ikke kunne afholdes paa den sædvanlige Dag. Bestyrelsescomiteen agter derfor at festsiligholde Grundlovens Indstiftelse ved et

Skovbal

som af den antydede Grund fastsættes til Søndagen den 7de Juni, og vil tage sin Begyndelse om Eftermiddagen Kl. 6. Entreen betales som sædvanlig og Billetter ville erholdes i Billetscontoiret ved Indgangen til Salonen.

For Beværtere ville Teltpladse blive anviset Fredagen den 5te Juni førstkommende, om Eftermiddagen Kl. 4.

Egebæksvang den 21de Mai 1857.

Bestyrelsen.

Med dette skovbal afsluttedes 15 års arrangementer i skoven - kun afbrudt af treårskrigen. Tilslutningen til dette "skovbal" var ingen stor succes.

be – det var en slags fyrværkeri, som suppleredes med, at skibene blev indhyllet i et blått lys. Festen fortsatte til kl. 3 om natten!

Afslutningen

Grundlovsfesterne fortsatte uforandret frem til og med 1856. I referatet fra festen i 1856 står der

endda, at der var mødt flere mennesker frem end til noget tidligere lignende arrangement. Så det var altså stadig en begivenhed, der kunne samle folk fra nær og fjern.

Men året efter blev et vendepunkt. Da det gik op for komiteen bag grundlovsfesten, at "Frederiksborg Amts Landboforening" havde indbudt til dyrskue i Hillerød i dagene 3. og 4. juni 1857, var der stærke overvejelser om, hvad man skulle gøre. Da en meget stor del af Nord-sjællands landbe-

folkning forventedes at ville deltage i dyrskuet i disse to dage, så var bestyrelsen klar over, at man ikke kunne afholde en ny fest i Egebæksvang dagen efter den 5. juni. Det blev derfor besluttet at aflyse grundlovsfesten og i stedet indbyde til et skovbal søndag den

Auction

over „Salonen“ i Egebæksvang ved Skotterup og deribværende Inven- tarium.

Lorsdagen den 19de November forstkommende, om Formiddagen Kl. 11, lader Bestyrelsen for „5te Juni Selskabet“ bortfælgge ved offentlig Auction, om antageligt Bud stæer, og til Redbrydning:

1. Den ovennævnte Bestyrelse tilhørende, i Egebæksvang beliggende Dandsesalon, der er c. 80 Alen lang og 20 Alen dyb, opført af gode Materialier, har et saa godt som nyt Körtag, og vil kunne benyttes som Kadebygning,
- samt 2. En Halvtags Brædebygning med Brædegulv c. 6 Alen lang og 3 Alen dyb, og vil der dernæst blive bortsolgt en stor Deel Inventarium, deriblandt 1 Comfurindretning med Stegeovn, Skilderier i forgyldte Rammer, Lysefroner, Gibs-Buster, 9 smaae Kanoner samt Borde, Bænke, endeel Reeb, Lægter, Bræder, Skillerum m. m. m. Alt imod Betaling til underregnede Exam. juris Rasmussen, Kuldmærstig ved Virkecontoiret i Fredensborg, der giver bekjendte og vederheftige Kjøbere 3 Maanedes Credit.

Fredensborg den 2den November 1857.

Rasmussen,
Kuldm.

Annoncen fra Frederiksborg Amts Tidende bekendtgør, at "Salonen" m.v. blev solgt ved en auktion. De 9 små salutkanoner blev i første omgang solgt til skydebanen, men kom senere til Marienlyst Hotel.

7. juni. Festen ville så først begynde kl 18.00, og der ville kun blive salg af billetter ved indgangen.

Det ikke særligt vellykkede skovbal betød afslutningen på i alt 12 store skovfester i Egebæksvang i 1840'erne og 1850'erne.

Lystskoven blev fortsat brugt flittigt

Det var dog ikke slut med at anvende Egebæksvang som "lyst- og festskov". Adskillige arrangementer har siden fundet sted i skoven. Som eksempler på det kan nævnes en stor Sankt Hans fest 1872, hvor overskuddet gik til bygningen af Snekkersten havn. Der blev dog ikke bygget faste anlæg i skoven

i den anledning - og heller ikke siden. Man klarede sig med telte og boder. Ved denne fest var underholdningen kaproning, skovbal, tombola, kapløb, klatring, vauxhall (oplyst forlystelsesområde), Sct. Hans bål og fyrværkeri.

I de følgende årtier – og i hele 1900-tallet – fortsatte festerne med jævne mellemrum. Det var især festerne til fordel for hhv. Snekersten havn, Espergærde havn

og byggeriet af Egebæksvang kirke, der huskedes i flere år. Men derudover holdtes fester for snart sagt alle typer formål og foreninger. Nævnes kan skytteforeninger, politiske foreninger, religiøse sammenslutninger, afholdsforeninger og sygekasser. Den sidste egentlige skovfest fandt sted i 1997, da man fejrede 100 års dagen for indvielsen af Egebæksvang Kirke.

KILDER:

Kilderne til beskrivelse af de store skovfester i Egebæksvang i 1840'erne og 1850'erne er flere. En væsentlig kilde er M. Galschiøt, som i sin bog "Helsingør omkring midten af forrige århundrede" beskriver starten på festlighederne i 1842. Dernæst findes en beretning fra svenskeren Oscar Sturzen-Becker, der var bosat i Danmark, og som beskriver festen i 1845. Ikke blot den lokale avis, Helsingørs Avis, men også landsaviserne beskrev ofte i detaljer, hvad der hændte de enkelte år. Endelig findes på Rigsarkivet en kasse med bevarede regnskaber m.v. fra majfesterne i Egebæksvang. Det er disse kilder, der i den ovenstående artikel er stykket sammen til en beskrivelse af de legendariske fester i perioden 1842-57.

*M. Galschiøt: "Helsingør omkring Midten af forrige Aarhundrede" (1960)
Bjørn Fabricius: "Egebæksvang endnu engang", i "SAGA" 1960-61.
"Helsingørs Avis", "Frederiksborg Amts Tidende", "Fædrelandet", "Københavnsposten", "Berlingske Tidende", "Dagbladet" (København), "Almuevennen".*